

ارائه الگوی پارادایمی بازسازی و بهسازی نظام استاندارد مهارت بر اساس روش داده بنیاد در استان کردستان

شادی علیرضایی*
رضا شیخ رشی**

چکیده

هدف اصلی پژوهش حاضر، ارائه الگوی پارادایمی بازسازی و بهسازی نظام استاندارد مهارت در اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای کردستان است. با بهره‌گیری از روش‌شناسی آمیخته (کمی و کیفی)، تکنیک سه سویه سازی (مصاحبه، بررسی، اسناد و مدارک و پرسشنامه) و روش داده بنیاد، اطلاعات مورد نیاز جمع‌آوری و تحلیل شدند. بر اساس داده‌های کمی و کیفی به‌دست آمده از پژوهش، الگوی پارادایمی بازسازی و بهسازی نظام استاندارد آموزشی در استان کردستان و شهر سنندج بر اساس روش داده‌بنیاد ارائه شده است. در الگوی پارادایمی، برای تبیین بهتر نظریه مطرح‌شده، عناصر پنجگانه مرتبط با استانداردهای آموزشی در شهر سنندج (پدیده مورد مطالعه، شرایط علی، زمینه تأثیرگذار، عامل‌های مداخله‌گر، راهبردهای مورد نظر و پیامدها) مورد توجه قرار گرفته شده است.

واژگان کلیدی: الگوی پارادایمی، ارزشیابی، اثربخشی، نیازسنجی، استاندارد مهارت.

مقدمه

استاندارد آموزش (مهارت)، در نظام آموزش فنی و حرفه‌ای روز به روز از اهمیت بیشتری برخوردار می‌شود. بر اساس ماده ۲۱ قانون برنامه پنجم توسعه کشور، دولت مکلف است به منظور گسترش شایستگی حرفه‌ای از طریق افزایش دانش و مهارت با نگرش به انجام کار واقعی در محیط، اصلاح هرم تحصیلی نیروی کار و ارتقاء و توانمندسازی سرمایه‌های انسانی، کاهش فاصله سطح شایستگی نیروی کار کشور با سطح استاندارد جهانی و ایجاد فرصت‌های جدید شغلی و حرفه‌ای برای جوانان و ارتقاء جایگاه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای برای نظام آموزش فنی و حرفه‌ای و علمی-کاربردی کشور اعم از رسمی، غیررسمی و سازمان‌نیافته، ظرف یک‌سال از تاریخ تصویب این قانون در محورهای زیرساز کارهای لازم را تهیه و با پیش‌بینی الزامات مناسب اجرا کند:

آموزش فنی و حرفه‌ای باید همگام و گاهی پیشگام از دنیای فناوری مسیر خویش را طی کند و همواره تغییرات فناوری و پیچیدگی‌های دنیای کار را در برنامه‌های درسی خویش لحاظ کند. به بیانی بهتر، باید پایداری رشته‌های تحصیلی در پایش مداوم باشد. رشته‌های تحصیلی آموزش فنی و حرفه‌ای باید از دنیای کار و اشتغال گرفته و تغییرات لازم همواره با تغییر دنیای کار و فناوری‌های جدید، در محتوا و روش‌ها لحاظ شود. بنابراین، آنچه که در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای جدید باید مد نظر برنامه‌ریزان قرار گیرد، ایجاد رشته‌های جدید (= بین رشته‌ای) متناسب با دنیای کار است.

برنامه‌های درسی در این آموزش‌ها، باید به تناسب از همه منابع دانش سازمان‌یافته، دانش یادگیرنده و دانش سازمان‌یافته، دانش یادگیرنده و دانش جامعه استفاده کند و همواره برداشت تلفیقی از منابع سه‌گانه را دستور کار خویش قرار دهد. تأکید بیش از حد بر دانش سازمان‌یافته، محرومیت این نظام از نیازهای جامعه و نادیده گرفتن تفاوت‌های یادگیرندگان را در پی خواهد داشت. محتوای آموزش‌های فنی و حرفه‌ای باید با دیدگاه کل‌نگر و توجه به همه حیطه‌های یادگیری، شناختی، روان‌حرکتی و عاطفی تهیه شود و در آن به ابعاد سه‌گانه شایستگی‌های دانش‌آموختگان شامل شایستگی‌های فنی، شایستگی‌های یادگیری و شایستگی‌های اجتماعی به صورت متوازن توجه شود. برنامه‌ریزی درسی و استانداردهای آموزشی و مهارتی در آموزش فنی و حرفه‌ای باید در فضای مشارکتی با صاحبان مشاغل، صنعت، کارفرمایان و استادکاران

ارائه الگوی پارادیمی بازسازی و بهسازی نظام استاندارد ... ۹

حرفه‌ای و نیز در فضای نزدیک به حوزه عمل (کارخانه- مدرسه) انجام گیرد و برای پاسخگویی از انعطاف بالایی برخوردار باشد.

استانداردهای آموزش (مهارت) عبارتند از: دانش و مهارت‌هایی که توسط کارفرمایان تعریف شده تا موفقیت کارکنان در شغل تضمین شود. استانداردها بر حسب زمینه‌ها و شرایط حرفه، تعریف شده و توسط نمایندگی از آن حرفه اعتبارسنجی خواهد شد. استانداردها مشتمل بر کارکردها، وظایف، معیارهای عملکردی برای یک شغل خاص هستند که دانش، مهارت و توانایی موردنیاز برای تحقق انتظارات کارفرما را مشخص می‌سازد. استاندارد مهارت (آموزشی) بر اساس استانداردهای حرفه‌ای تعریف می‌شوند و شامل اهداف یادگیری که کسب مهارت و دانش خاصی را دنبال می‌کنند، هستند (فرتول، لوئیس و دی جی، ۲۰۰۱). به بیان دیگر، استانداردهای مهارت، مشخصات عملکردی را تعریف می‌کند که در آن دانش، مهارت و توانایی فرد برای موفقیت در شغل مشخص می‌شود. این استانداردها میان کارفرمایان و شاغلین یا جویندگان کار، مراکز و ارائه‌دهندگان کارآموزی و شاغلین، جویندگان کار و مراکز و برنامه‌های کارآموزی شغلی، رابطه برقرار می‌سازند (مهر علی‌زاده، ۱۳۹۰). در زمینه استانداردهای مهارتی، دیدگاه‌های مختلفی در دیگر کشورها توسط لوش^۱ (۲۰۰۰) پاولسون^۲ (۲۰۰۱) فرتول و همکاران^۳ (۲۰۰۱) و مارزانو و کندال^۴ (۲۰۰۷) و همچنین در ایران توسط احمد آلی (۱۳۸۶)، مهرعلی‌زاده و همکاران (۱۳۸۹)، نجفی، الهام و خلفی (۱۳۹۱) و آزاد (۱۳۸۷) ارائه شده است. به‌طور کلی، مجموعه عواملی همانند جهانی شدن، تغییرات بازار کار، تغییر در فناوری و تغییر در ذائقه مصرف‌کنندگان و از همه مهم‌تر سیاست‌گذاری‌های جدید سازمان فنی و حرفه‌ای کشور و استان کردستان ضرورت توجه و پرداختن به موضوع استانداردهای مهارت را به‌وجود آورده است. بنابراین، مسأله پژوهش حاضر آن است تا مشخص کند در تدوین استانداردهای آموزش شغلی و شایستگی در استان کردستان، چه چالش‌ها و فرصت‌هایی وجود دارد؟

اهداف پژوهش

هدف اصلی پروژه حاضر، ارائه الگوی پارادیمی بازسازی و بهسازی نظام استاندارد مهارت در اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای کردستان است. در این زمینه آگاهی از روند

۱. Losh

۲. Paulson

۳. Fretwell et all

۴. Marzano and Kendall

تدوین استانداردهای آموزش (مهارت) تدوین‌شده موجود فنی و حرفه‌ای کشور و استان کردستان و شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های مربوطه در دستیابی به یک الگو ضروری است.

۱. بررسی و شناسایی موانع سازمانی ایجادشده از سوی کارفرمایان در زمینه استانداردهای مهارت؛

۲. بررسی چالش‌ها و فرصت‌های موجود در رابطه با مدرسین برای تدریس و آموزش استانداردهای مهارت؛

۳. بررسی چالش‌ها و فرصت‌های موجود نیازسنجی استانداردهای مهارت؛

۴. بررسی چالش‌ها و فرصت‌های موجود طراحی استانداردهای مهارت؛

۵. بررسی چالش‌ها و فرصت‌های موجود اجرای استانداردهای آموزش شغلی تدوین شده؛

۶. بررسی چالش‌ها و فرصت‌های موجود ارزیابی اثربخشی استانداردهای آموزش شغلی اجرا شده.

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش، انجام مطالعه به صورت آمیخته^۱ (کمی و کیفی) بوده است. نظر به گستردگی حوزه مطالعه در سطح استان کردستان به منظور جمع‌آوری داده‌های لازم، شهر سنندج به عنوان جامعه آماری انتخاب شد. در واقع، به دلیل گستردگی شهر سنندج و تمرکز سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی، شرکت‌ها و بنگاه‌ها و مراکز دولتی و خصوصی در این شهر، می‌توان تصویری از وضعیت استانداردهای شغلی را برای شهر سنندج ارائه کرد. از مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای سنندج (مرکز خواهران، مرکز امان الهی و شهید ورمقانی و آموزشگاه‌های آزاد برای مطالعه نمونه‌گیری به عمل آمده است.

جدول (۱). جامعه آماری و نمونه باسنگویان پرسشنامه پژوهش

عنوان مرکز	جامعه آماری	جامعه نمونه	تعداد پرسشنامه دریافت شده
تعداد مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای شهر سنندج	۵	مدیران: ۵ مربیان: ۳۰ کارآموزان: ۲۰۰	مدیران: ۵ مربیان: ۲۷ کارآموزان: ۱۵۵
تعداد مراکز آموزشگاه‌های آزاد فنی و حرفه‌ای شهر سنندج		مدیران: ۳ مربیان: ۷ کارآموزان: ۴۵	مدیران: ۳ مربیان: ۵ کارآموزان: ۳۰
جمع کل		مدیران: ۸ مربیان: ۳۷ کارآموزان: ۲۴۵	مدیران: ۸ مربیان: ۳۲ کارآموزان: ۱۸۵

در توضیح روش‌های جمع‌آوری اطلاعات باید گفت از کتابخانه و آرشیو سازمان فنی و حرفه‌ای کشور و دیگر مراکز علمی و دانشگاهی داخلی و خارجی، مصاحبه، پرسشنامه و مشاهدات و تجارب پژوهشگران استفاده شد. در بخش مصاحبه نمونه‌گیر بر اساس روش هدفمند بوده است و در این راستا با مدیران اداره کل فنی و حرفه‌ای استان کردستان، مدیران مراکز فنی و حرفه‌ای سنندج، مدیران آموزشگاه‌های آزاد، تدوین‌گران استاندارد، مربیان و کارآموزان دوره‌های استاندارد مصاحبه‌هایی به عمل آمد. **تعدادی** از مصاحبه‌ها با روش بحث گروهی و تعدادی نیز به صورت موردی انجام گرفت. مطالب مورد مصاحبه بر حسب نیاز یادداشت‌برداری شد و با توجه به روش‌های تحلیل کیفی داده بنیاد^۱، برای کدگذاری مطالب اظهار شده از سوی مصاحبه شونده‌گان، از روی کد گذاری آزاد یا باز^۲، کد گذاری محوری^۳، کد گذاری انتخابی^۴، (اشتروس و کوربین ۱۹۹۰: ۵۵) استفاده شد. در کد گذاری باز، متن هر مصاحبه چندبار خوانده شده و جمله‌های اصلی آن استخراج و به‌صورت کدهایی ثبت شد و کدهایی که به لحاظ مفهومی با یکدیگر مشابه بود دسته بندی شد. در کد گذاری محوری، کدها

۱. Grounded theory
 ۲. Open Coding
 ۳. Axial Coding
 ۴. Selective Coding

و دسته‌های اولیه‌ای که در کد گذاری باز ایجاد شده بود، با یکدیگر مقایسه و ضمن ادغام موارد مشابه، دسته‌هایی که به یکدیگر مربوط می‌شدند، حول محور مشترکی قرار گرفتند. این مرحله بر شرایطی متمرکز بود که به پدیده مورد نظر منجر می‌شد. آنگاه کد گذاری انتخابی مشخص شد. در این مرحله پژوهشگر ضمن تمرکز بر فرایندی که در داده‌ها نهفته بود، توجه خود را به این امر معطوف کرد که کدام مقوله یا متغیر بیش از همه در داده‌ها تکرار شده و قادر است سایر متغیرها را به یکدیگر ارتباط دهد و از این طریق کد گذاری انتخابی به صورت متغیر اصلی^۱ مشخص شد. به طور کلی، سعی شد با توجه به ماهیت موضوع "شناسایی چالش و فرصت‌های موجود در روند تدوین استانداردهای آموزش شغلی و شایستگی" و همچنین شرایط افراد مورد مصاحبه در محور کد گذاری انتخابی کدهای زیر برگزیده شوند:

- ✓ فرصت‌ها و چالش‌ها در زمینه نیازسنجی استانداردهای آموزش شغلی و شایستگی در کشور و شهر سنندج،
- ✓ فرصت‌ها، و چالش‌ها در زمینه طراحی استانداردهای آموزش شغلی و شایستگی در کشور و شهر سنندج،
- ✓ فرصت‌ها و چالش‌ها در زمینه اجرای استانداردهای آموزش شغلی و شایستگی در کشور و شهر سنندج،
- ✓ فرصت‌ها و چالش‌ها در زمینه ارزیابی استانداردهای آموزش شغلی و شایستگی در کشور و شهر سنندج،
- ✓ فرصت‌ها و چالش‌ها در زمینه میزان همکاری کارفرمایان با استانداردهای آموزش شغلی و شایستگی در کشور و شهر سنندج،
- روایی محتوایی مصاحبه‌ها توسط افراد ذی صلاح و اساتید مجرب، مثبت تشخیص داده شده و سؤالات مصاحبه‌ها با اهداف و سؤالات اصلی موضوع پژوهش منطبق شده و اعتبار آن نیز مثبت ارزیابی شد.
- به منظور آگاهی از دیدگاه‌های مدیران، تدوین‌گران استاندارد، کارآموزان و مربیان نسبت به مؤلفه‌های مؤثر در شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های موجود در روند تدوین استانداردهای آموزش شغلی و شایستگی بر مبنای اطلاعات حاصله از ادبیات پژوهش و مبنای نظری، پرسشنامه‌ای طراحی شد.
- ✓ پرسش‌نامه مدیران کارشناسان ستادی اداره کل و مدیران آموزشگاه‌های فنی و حرفه‌ای شهر سنندج در خصوص کیفیت استانداردهای آموزشی (مهارت)؛

۱. Core Variable

ارائه الگوی پارادایمی بازسازی و بهسازی نظام استاندارد ... ۱۳

✓ پرسشنامه مربیان و تدوین‌گران استاندارد در خصوص کیفیت استانداردهای آموزشی (مهارت)؛

✓ پرسشنامه کارآموزان استانداردهای آموزشی.

هر کدام از پرسشنامه‌ها دارای دو بخش اطلاعات شخصی و سؤالات مربوط به فرصت‌ها و چالش‌های استانداردهای آموزشی شغلی شایستگی است. سؤالات برای هرگویه با مقیاس ۰ تا ۲۰ در نظر گرفته شده است، زیرا پاسخگویان با این شیوه نمره‌گذاری آشنایی بیشتری داشتند.

روایی محتوایی پرسشنامه بر اساس نظرات کارشناسان اداره کل فنی و حرفه‌ای استان کردستان ۸ تن از اعضای هیئت علمی دانشگاه کردستان (رشته‌های مهندسی، مدیریت، علوم تربیتی و روان‌شناسی، علوم اجتماعی) تعیین شد.

▪ مطالعه مقدماتی پرسشنامه برای تعیین روایی محتوایی پرسشنامه به صورت مقدماتی بین ۱۰ کارآموز، ۵ مربی، و ۳ مدیر توزیع و ایرادات محتوایی و متنی گویه‌ها بر طرف شد؛

▪ اعتبار پرسشنامه‌ها برای تعیین ضریب اعتبار پرسشنامه‌ها از روش آلفای کرونباخ استفاده به عمل آمد.

بحث و نتیجه‌گیری و پیشنهادات

پروژه حاضر در صدد بود الگوی پارادایمی بازسازی و بهسازی نظام استاندارد مهارت را در اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای ارائه کند. در توصیف و تحلیل استانداردهای مهارت در شهر سنندج گفته شد استانداردهای شغلی و استانداردهای آموزشی ارزیابی مرتبط با آنها حلقه ارتباطی نیازهای بازار کار و توسعه سرمایه انسانی (برنامه آموزشی و مهارتی) است و تأثیر بلندمدتی بر زندگی شهروندان دارد. استانداردهای حرفه‌ای می‌تواند کیفیت برنامه آموزشی و مهارتی را ارتقاء دهد. زیرا این استانداردها می‌تواند ارتباط مستقیم آموزش با بازار کار و اقتصاد را نشان دهند. این استانداردها دارای خروجی‌های اقتصادی و اجتماعی هستند در این قسمت، مسائل الگوی پارادایمی بازسازی و بهسازی نظام استاندارد آموزشی در استان کردستان و شهر سنندج بر اساس اطلاعات به دست آمده است.

- سوابق و پیشینه موضوع پژوهش در زمینه استانداردهای آموزشی،
- مصاحبه با تدوین‌گران استاندارد مدیران و کارشناسان اداره کل فنی و حرفه‌ای استان کردستان و شهر سنندج.

▪ توزیع پرسشنامه‌ها میان فراگیران، مربیان، تدوین‌گران استاندارد و مدیران و کارشناسان اداره کل فنی و حرفه‌ای شهر سنندج.

بنابراین، در ادامه بحث به تبیین الگوی پارادایمی بازسازی و بهسازی نظام استاندارد آموزشی در استان کردستان و شهر سنندج بر اساس روش داده‌بنیاد می‌پردازیم. همان‌گونه که بیشتر هم ذکر شد، در الگوی پارادایمی (که توسط اشتروس و کوربین (۱۹۹۰) ارائه شد) برای تبیین بهتر نظریه مطرح‌شده باید عناصر پنجگانه (پدیده مورد مطالعه، شرایط علمی، زمینه تأثیرگذاری، عامل‌های مداخله‌گر، راهبردهای مورد نظر و پیامدها) مورد توجه قرار گیرد در حقیقت بحث و نتیجه‌گیری ناظر بر تشریح الگوی پیشنهادی است.

نمودار (۱). الگوی پارادایمی چالش‌ها و فرصت‌ها و عملکرد نظام استانداردهای آموزشی استان کردستان بر اساس نظریه داده بنیاد

مقوله محوری

مقوله محوری، ایده، حادثه یا اتفاق اصلی است که سلسله کنش‌های متقابل به کنترل کردن و اداره کردن آنها معطوف و بدان مربوط می‌شوند (استراس و کوربین، ۱۹۹۰، ترجمه محمدی، ۱۳۹۰؛ ۱۰۱) ما در این پژوهش، "چالش‌ها، فرصت‌ها و عملکرد استانداردهای آموزشی استان کردستان" را به عنوان مقوله محوری پژوهش در نظر گرفته‌ایم.

شرایط زمینه‌ای

این مقوله‌ها که به مقوله‌های محیطی هم معروف هستند، نشانگر یک سلسله شرایط خاصی است که راهبرد را تحت تأثیر قرار می‌دهند (استراس و کوربین، ترجمه محمدی، ۱۳۹۰؛ ۱۰۲). عدم احساس نیاز ذی‌نفعان، مشخص نبودن ساختار مشارکت کارفرمایان و مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای و همچنین عدم انسجام سازمانی در سازمان فنی و حرفه‌ای کشور و اداره کل فنی و حرفه‌ای استان کردستان، به عنوان مقوله‌های زمینه‌ای در نظر گرفته شده است. مقوله اول از شرایط زمینه‌ای، عدم احساس نیاز ذی‌نفعان به استانداردهای آموزشی یعنی بازار کار، کارفرمایان، شاغلین، جویندگان کار و افراد علاقمند است. به‌رغم اهمیت و ضرورت استانداردهای آموزشی، هنوز میان شهر سنج و رسیدن به مزایای استانداردها فاصله زیادی وجود دارد. بنا به نظریه مبتنی بر نیازها، انسان نیازها و خواسته‌هایی دارد که **موجب** انگیزه‌هایی برای بروز رفتار خاص می‌شود و با به‌کار گرفتن آگاهی و شعور، بایدهایی را در انسان به‌وجود می‌آورد. در نتیجه، هر باید، معمول اقتضای نیازهای طبیعی و تکوینی انسان است. اگر فرد نیاز اساسی به چیزی داشته باشد، آن‌گاه به منظور کسب و حفظ آن، برای خویشتن دلیلی دارد. البته اهمیت و تقدم رفتارها، به ماهیت و نوع نیاز برانگیزاننده رفتار بستگی دارد.

مقوله دوم، مشخص نبودن ساختار مشارکت و تعامل کارفرمایان و دستگاه‌های اجرای دولتی و خصوصی با مراکز فنی و حرفه‌ای در طراحی و اجرا و ارزشیابی استانداردهای آموزشی است. به بیان دیگر، استانداردهای آموزشی زمانی جایگاه واقعی خود را به‌دست خواهند آورد که تعامل مطلوبی بین کارفرمایان و دستگاه‌های اجرایی دولتی و خصوصی با مراکز فنی و حرفه‌ای در طراحی و اجرا و ارزشیابی استانداردهای آموزشی به‌وجود آید. مهم‌تر آنکه حد و مرز روابط و مشارکت و تعامل مشخص و شفاف‌سازی شود تا طرفین بتوانند روابط مستحکمی را بر اساس نیاز متقابل، ارزش‌آفرینی، احترام، اعتماد و اختیار توسعه دهند.

مقوله سوم، ناهماهنگی و نارسایی انسجام سازمان فنی و حرفه‌ای کشور و اداره کل فنی و حرفه‌ای استان کردستان و شهر سنندج در زمینه طراحی، مدیریت، اجرا، ارزشیابی و بازنگری به وضوح آشکار است.

شرایط مداخله‌ای

شرایط مداخله‌ای، شرایط کلی و وسیعی هستند که بر چگونگی کنش متقابل و راهبردهای پیشنهادی اثر می‌گذارند (استرس و کوربین، ۱۹۹۰، ترجمه محمدی، ۱۳۹۰؛ ۱۰۴). در این پژوهش، سه مقوله عوامل و شرایط اقتصادی، عامل سیاسی و قدرت و عامل فرهنگی به عنوان مقوله‌های شرایط مداخله‌ای تشخیص داده شدند.

یکی از مقوله‌های مداخله‌ای، عوامل و شرایط اقتصادی است. محدودیت‌های منابع مالی سازمان فنی و حرفه‌ای کشور و استان کردستان موجب می‌شود تا سرمایه‌گذاری در زمینه استانداردهای آموزشی نسبت به گذشته کاهش یابد. از طرفی، انتقال بخشی از هزینه‌های مربوطه بر دوش متقاضیان احتمالاً منجر به کاهش استقبال و یا حذف افرادی می‌شود که نیاز واقعی برای شرکت در استانداردها دارند.

مقوله دوم، از شرایط مداخله‌ای، عامل سیاسی و قدرت است. این عامل به شرایط و سازوکار سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور و کارفرمایان و دستگاه‌های اجرایی در بخش‌های دولتی و خصوصی برمی‌گردد. این سازمان و همچنین، کارفرمایان و دستگاه‌های اجرایی در بخش‌های دولتی و خصوصی بنا به دلایل سیاسی و قدرت سازمانی اجازه مداخله و همکاری و تعامل کم‌تری به همدیگر را می‌دهند. اصولاً سابقه همکاری میان بخش‌های دولتی و خصوصی در ایران به دلایل سیاسی اندک است. در این رابطه در بین مسئولان ارشد این سازمان‌ها میل شدید به محافظه‌کاری وجود دارد و این رفتار به مسئولین مراکز در سطوح عملیاتی نیز انتقال داده شده است و آنها نیز در این زمینه مانند مسئولین ارشد خود عمل می‌کنند. در واقع، می‌توان گفت که ساختار متمرکز سازمان آموزش و پرورش و اختیارات محدود مدیران در سطح استان از یک طرف و قوانین انعطاف‌ناپذیر کارفرمایان بخش‌های دولتی و خصوصی از سوی دیگر، موجب شده تعامل مطلوبی در زمینه استانداردهای آموزشی میان کارفرمایان و اداره کل فنی و حرفه‌ای استان کردستان و شهر سنندج به وجود نیاید.

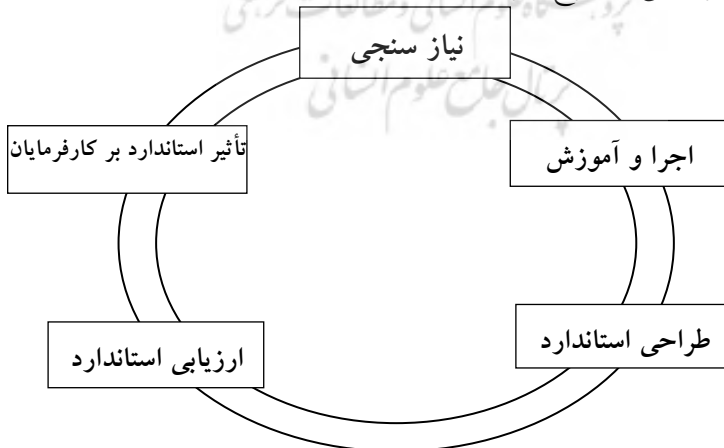
مقوله مداخله‌ای سوم، عمل فرهنگی است. این مورد در میان همه گروه‌های ذی‌نفع استانداردهای آموزشی، به چشم می‌خورد. ضعف فرهنگی، یکی از عوامل زمینه‌ای مهم و تأثیرگذار بر عملکرد استانداردهای آموزشی فنی و حرفه‌ای است. عدم آگاهی ذی‌نفعان شاغل و غیرشاغل از مزایای دوره‌های آموزشی جایگاه نازل این دوره‌ها به

ارائه الگوی پارادایمی بازسازی و بهسازی نظام استاندارد ... ۱۷

دلیل عدم ارتباط آنها با مدارک رسمی موجود کشور برای استخدام و برخورداری از مزایای قانونی باعث شده است تا در استان کردستان و شهر سنندج، نگرش فرهنگی نازلی به این استانداردها به وجود آید. به بیان دیگر، عامل دیگری که باعث شده در ایران توجه زیادی به آموزش مهارتی نشود، گرایش بیش از اندازه دانشگاه‌ها و نظام آموزشی ما به مدرک‌گرایی است. این باعث شده است تا دانش‌آموزان و دانشجویان ایران، به سوی اخذ این مدارک تمایل بیشتری داشته باشند و از اهمیت آموزش مهارتی و فنی و حرفه‌ای غافل شوند. بدین ترتیب، مسئله مدرک‌گرایی هر روز در جامعه آموزشی ایران گسترده‌تر و **بهرنج‌تر** می‌شود. نوعی رابطه متقابل میان مدرک از یک سو و از سوی دیگر، منزلت و شخصیت اجتماعی، حقوق اقتصادی و اجتماعی، وضعیت، شغل و ... موجب شده است تا مدرک، جایگاهی مهم و حیاتی در زندگی اجتماعی ما داشته باشد. به عبارت دیگر، باید برخورداری از دانش و تخصص، جایگزین مدرک‌گرایی در ساختار نظام اداری- اجتماعی کشور شود. برای رسیدن به این امر می‌توان با گسترش فنی و حرفه‌ای و سرمایه‌گذاری در آن و همچنین مهارتی کردن آموزش و پرورش و یا عبارتی جایگزین کردن آنها با مدرک‌گرایی به اهداف مدنظر نظام آموزشی دست پیدا کرد.

راهبردها

راهبردهای مورد نظر در نظریه داده بنیاد، به ارائه راه‌حل‌هایی برای مواجهه با پدیده مورد مطالعه اشاره دارد. به عبارت دیگر، هدف راهبردها تسهیل شرایط و فرآیندها در مرحله طراحی و نیازسنجی، اجرا و آموزش، ارزشیابی و ارزیابی بر بازار کار بوده است. در این پژوهش، راهبردهایی به شرح زیر ارائه شد:

نمودار (۲). مراحل تدوین و طراحی، اجرا، ارزیابی استاندارد مهارت

۱. عدم تمرکز و تفویض اختیارات بیشتر به ادارات استانی و مراکز شهرستانی در زمینه نیازسنجی و طراحی استانداردهای مهارت؛
۲. تلاش در جهت هرچه اجرایی کردن نظام ملی صلاحیت و مهارت تصریح شده در برنامه پنجم توسعه کشور؛
۳. بومی‌سازی استانداردها بر اساس توانمندی‌های هر استان؛
۴. تعامل بیشتر و مشارکت ذی‌نفعان و جذب منابع بیشتر؛
۵. بازنگری استانداردهای تدوین‌شده به صورت ادواری و مطابق با استانداردهای بین‌المللی؛
۶. ارزیابی، بازنگری و توسعه آیین‌نامه طراحی، اجرا و ارزشیابی استانداردهای آموزشی؛
۷. توسعه بسترهای قانونی ایجاد راهکار و مشوق‌های همکاری ذی‌نفعان استانداردهای آموزشی از سوی سازمان؛
۸. تواناسازی مربیان و تدوین گران استاندارد و کارشناسان بخش ستادی سازمان فنی و حرفه‌ای؛
۹. ایجاد سازوکار تدوین استانداردها توسط استان‌ها و مراکز و مربیان و تدوین گران استاندارد و تجمیع استانداردهای تدوین‌شده در یک زمینه خاص توسط کمیته تخصصی مرکزی سازمان فنی و حرفه‌ای کشور.

پی آمدها

مقوله‌های پی‌آمدهی، نتیجه و حاصل راهبردها در مقابله با پدیده یا برای اداره و کنترل پدیده هستند. در این پژوهش، سه مقوله زیر به عنوان مقوله‌های پی‌آمدهی تشخیص داده شدند:

- ✓ گسترش استقبال از استاندارد آموزشی
  - ✓ حضور فعال‌تر کارفرمایان در زمینه استانداردهای شغلی و آموزشی
  - ✓ افزایش کارایی و اثربخشی استانداردهای شغلی و آموزشی
- سوابق نظری و تجربی و دیدگاه‌های مطرح‌شده در خصوص **استانداردهای آموزشی**، بیانگر این است که چنانچه در جامعه نسبت به استانداردهای آموزشی احساس نیاز به وجود آید، بسیاری از مشکلات حاشیه‌ای استانداردهای شغلی و آموزشی مرتفع خواهد شد. افزایش نیاز منجر به گسترش کمی و کیفی سطح تعامل و مشارکت کلیه ذی‌نفعان به استانداردهای آموزشی می‌شود.
- در خاتمه باید اشاره شود که احساس نیاز و افزایش تقاضا منجر به افزایش مشارکت و تعامل در نهایت تأثیر بر کارایی و اثربخشی هر سیستمی خواهد شد. کارایی و اثربخشی استانداردهای آموزشی نیز متأثر از چنین فرایندی است.

منابع

- آزاد، ا. (۱۳۸۷). کلیاتی در مورد نحوه تهیه استانداردهای شغلی و آموزشی، برگرفته از سایت سازمان فنی و حرفه‌ای کشور.
- سیلور، جی.گ؛ الکساندر، و. ام و جی لوئیس، آ. (۱۳۷۸). برنامه‌ریزی درسی برای تدریس و یادگیری بهتر، غلامرضا خوی‌نژاد، انتشارات به نشر.
- استراوس، آ، کوربین، ج. (۱۹۹۰). اصول روش تحقیق کیفی: نظریه مبانی، رویه‌ها و شیوه‌ها، ترجمه بیوک محمدی، تهران: انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- نجفی، ا و خلفی، م. (۱۳۹۱). تحلیل الگوهای شایستگی شغلی *ETA* در فناوری‌های راهبردی و تأثیر آن در توسعه پایدار، همایش ملی مهارت‌آموزی و اشتغال در ایران، سازمان فنی و حرفه‌ای کشور.
- مهرعلی زاده، ی؛ قلاوند، ر و مولایی، ش. (۱۳۸۹). طراحی و استقرار نظام جامع ملی مهارت و فناوری: تحلیلی بر روند تحولات و آسیب‌شناسی نظام آموزش فنی و حرفه‌ای استان کردستان، همایش ملی آسیب‌شناسی آموزش سنتی و گذر به آموزش مهارتی اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای استان کردستان.
- مهرعلی زاده، ی. (۱۳۸۳). جهانی شدن و چالش‌های رویارویی نظام‌های آموزشی و کارآموزی و مهارت‌سازی کشور ایران، سنندج: انتشارات رسش.
- احمد آلی، ک. (۱۳۸۶). جایگاه فرآیند آموزش‌های مهارت در استانداردهای بین‌المللی. ماهنامه علمی، فنی و تخصصی سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور، ۴ (۵۹).

Paulson, K. (۲۰۰۱). Using competencies to connect the workplace and postsecondary education. *New Directions for Institutional Research*, ۲۰۰۱(۱۱۰), ۴۴-۴۱.

Fretwell, D., Lewis, M. V., & Deij, A. (۲۰۰۱). *A framework for defining and assessing occupational and training standards in developing countries*. World Bank, Human Development Network Education Department, Human Development Sector Unit-Europe and Central Asia Region.

Losh, C. (۲۰۰۰). *Using national and state skill standards for vocational-technical education curriculum development* (No. ۳۸۳). ERIC Clearinghouse on Adult, Career, and Vocational Education, Center on Education and Training for Employment, College of Education, the Ohio State University.

MARZANO, R. Y. K. JS (۲۰۰۷). The fall and rise of standards based education. <http://edci۸۱۵s۱۲>.

Model paradigm renovation of the standard system based on skills grounded in Kurdistan

Abstract:

The main purpose of this study is to presentation of paradigmatic model for reconstruction and development of skills standard in Department of Technical and vocational Education in Kurdistan with use of mixed methodological (quantitative and qualitative, Three strains of techniques study , documents and questionnaire) and foundation data, intended information were collected and analyzed. Based on quantitative and qualitative data obtained from research, the five elements associated with educational standards in Sanandaj (the phenomenon under study, Causality condition, the context of influence of confounding factors, and consequences) have been considered.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی